

2 ויהי בכורו אמנון לאחיונעם היזדעאלת ומשנהו כלאב לאביגיל אשת נבל הפרמלי והשלוש אנשלים בן מעכה בת תלמי מלך גשור והרביעי אדניה בן חגית והחמישי שפטיה בן אביטל והששי יתרעם לעגלה אשת דוד אלה ילדו לדוד בחברון

למנו א א א - בקט המלך ה א א א

(ה) ואדוניה בן חגית וגומר. אחרי אשר ספר הכתוב ענין אבישג בסכות שזכרתי, זכר עוד שאדוניהו בן חגית היה מתנשא בעצמו ועושה מעשה נשיאות והיה אומר לכל אדם אני אמלך, וזה פירו' לאמר אני אמלך, שהיה אומר זה לאחרים בפרסום. וזכר ההתנשאות שהיה עושה, באמרו ויעשה לו רכב ופרשים וחמשי' איש רצים לפניו, ר"ל רכב שהיה הוא רוכב עליו, ופרשים שהיו הולכים סביבו, וחמשים איש רצים לפניו בכלי זיין, כמו שהוא גם היום המנהג במלכי ישמעאל שהולכים לפניהם אנשים רגליים וכלי זיין בידיהם.

7 ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו. מאי רבותייהו. והנהג חמשים איש דכתיב ויעש לו דמשמע שהיו משונים יט, תנא כ, כולם נטולי טחול על ידי סם, שהטחול מכבידו לאדם והקוקי כפות הרגלים היו אין בשר בפרטותיהם ורצים על הקוצים ועל הברקנים ואינן ניוקין.

4 ולא עצבו אביו וגו'. כתיב (משלי י"ג כ"ד) "חושך שבטו שונא בנן" [המונע מבנו שבט מוסר הנה לשנאה תחשב], ללמדך שכל המונע בנו מן המרדות סוף בא לתרכות רעה ושנאהו וכו', כיוצא בו עשה דוד באדוניה, שלא רידהו ביסורים [בשבט מוסר] ולא גער בו [היינו תוכחה בפה כא], ולפיכך יצא לתרכות רעה, דכתיב ולא עצבו אביו מימיו. (שמות רב א' א', תחומא שמות א')

והוא היה מתנשא וגם רוח: זכר הכתוב מה הניעו לזה, ונחן בו שלש סבות.

5 ופך בכל ישראל לחלל מאד מכף רגלו ועד קדקדו לא היה בו מום: ובגדלו את ראשו והיה מקץ ימים לימים אשר יגלה כירכבה עליו וגלחו ושקלו את שער ראשו מאתים שקלים באבן המלך: וילדו לאבשלום שלוש בנים ובת אחת ושמה תמר היא היתה אשה ופת מראה:

6 ואותו ילדה אחרי אבשלום. וכי אמו של אבשלום ילדה לאדוניה, והלא ה בן מעכה וזה בן חגית? אלא מה זה עשה רכב ופרשים אף זה עשה כן, מה זה היה בעל מחלוקת אף זה כן, ומה זה חמשים איש רצים לפניו אף זה כן. (מדרש תהלים שוחר טוב ב', ילקוט ש"ב רמז קס"ו, ורמז תרכ"א)

ויעש לו אבשלום מרפבה וססים וחמשים איש רצים לפניו:

7 רבי יוחנן משם רבי שמעון בן יודי מבאן שחולין את הקלקלה במקלקל רבי יוסי בר חנינא אמר מרבא ונח הוא פירי תואר מאד. ואותו ילדה אדניה אבשלום והלא אדניה בן חגית ואבשלום בן מעכה אלא מרד. שעשה מעשה אבשלום דמרד במלכות. הלא הכתוב באבשלום

(1) האחת באמרו ולא עצבו אביו סימיו לאמר מדוע ככה עשית, ר"ל שדוד לא הכיעסו ולא גער בו כל ימיו כשהיה עושה שום דבר רע, ולא היה מיסרו לאמר מדוע ככה עשית? ולכן חשב אדוניה שהיה לב אביו להמליכו ושהיו מעשיו כלם נאים אצלו, וחכמים (עיין רש"י) ז"ל אמרו למדך שכל המונע תוכחת מבנו מביאו למיתה. וראוי שנדע אם חטא דוד בזה? ויראה בתחלת המחשבה שהיה חטאו שזה לחטא עלי הכהן שלא מיחה בידי בניו, אבל אינו כן, כי בני עלי היו רעים וחטאים ליה מאד, אמנם אדוניהו לא היה חוטא נגד ה' כי הוא לא כרוך כ"א למלך תחת אביו. ונכל לומר שדוד לא היה יודע שהיה מתנשא לאמר אני אמלך, וחשב שהיה עושה מעשיו להתנאות בהיותו בן המלך לא להיותו מלך, ולכן מיד כשידעו מיחה בידו.

8 (2) וספר הכתוב שהיו דבריו עם יואב בן צרויה ועם אביתר הכהן, כי הוא נתייעץ בזה עמהם והם עזרו אחריו. והנה ראה אדוניהו להתייעץ ולדבר עמהם, בחשבו כי בזה יגיע אל התכלית המכוון, כי היה יואב שר צבא ישר וכל העם ילכו אחריו בהמלכתו, ושאביתר היה כהן גדול לאלקים וכל ישראל יעשו כמעשיו, וכאלו בזה לקח את יואב כמה שבינו לעם, ואת אביתר הכהן כמה שבינו למקום. גם ראה אדוניהו ששני אלה, ר"ל יואב ואביתר היו בהמלכת דוד אביו ועל כן צלחה מלכותו, וחשב שכן תצלח המלכתו על ידיהם. אמנם יואב ואביתר עזרו אחרי אדוניהו, לפי שהיה יודע יואב שדוד היה בלבו עליו שנאה גדולה ואיבה רבה וחשש שיצוה את שלמה עליו כמו שצוה, ולכן השתדל להמליך את אדוניהו כדי שיהיה סו למשמעתו ולא יסירהו מעל הצבא, ואביתר ג"כ עזר בדבר לפי שראה שהיה נוהג דוד יותר כבוד ומעלה לצדוק הכהן, והיה תמיד מקרים אותו בדבריו, וידע מה שנגזר על בית עלי וחשב להנצל מזה בהמלכת אדוניהו ע"י, וכן אחז"ל (סדר עולם פרק י"ד) שהסתלק אביתר מן הכהונה משברח דוד מפני אבשלום, לפי ששאל באורים ובתומים ולא נענה, כמו שפי' בספר שמואל:

9 (ט) וספר הכתוב עוד ממרד אדוניהו ופשעו, שלא נסתפק בכל מה שעשה בזה, אבל גם בחיי אביו זכח צאן ובקר ומריא, ר"ל צאן ובקר ממרעה השדה, ומריא, שהוא צאן ובקר המפוטמים בכית על האבוס, ועשה הזבח והמשתה הנה אצל האבן הווחלת, שהיה מקום יפה להתעלס שם. ואמרו רבים שהיה מקום ששם היו עושים האנשים גבורותיהם, והיו שם שוחקים בכרור ובדבקות הידים, וגם עשאו שם לפי שהאבן ההיא היתה אצל עיץ רוגל, והוא הנקרא בספר ישעיהו (ישעיהו ד' ג') שדה כובס, כי היה אותו מקום על המי' שהיו זוחלין אצל האבן, ובעין הזה היו הנשים מכבסות את הבגדים ולכן נקרא עיץ רוגל, לפי ששפשוף הבגדים היא ברגל, וכעבור שהנערים יחפצו ללכת אל המקום הזה לראות רגלי הנערות הבאות אל העין, הלך שם אדוניהו

10 (ט) ומריא. סור של פסס: אבן הווחלה. אכן גדולה שהיו הכמורים, מכסין זה את כהם להויה ולגורה לשון מים זוחלין וזלי עפר (דברים לז כד) ויונתן הרגם אכן כותחם בעומדין עליו ולופים למרחוק: עיץ רוגל. תרגם יונתן עין קרלה הוא כובס שמתקן בגדי צמר ברגליו

האבות האלו

והיה מאחרי כן

האבות האלו

האבות האלו

האבות האלו

12
 ויאמרו לו עבדיו יבקשו לאדוני המלך וגו' (מלכים א' א ב), ואדוני' בן חגית מתנשא לאמר וגו' (מלכים א' א ב-ה). (מלכים א' א ה) לבאר האריך נמשך לכאן. וגם לבאר מה שאמר נתן הנביא לבת שבע מלך אדוני' ואדוניו המלך דוד לא ידע (שם שם מלכים א' א יא). שתמהו דלמה זה מה שאמר ואדוניו המלך דוד לא ידע. והנ"ל על דרך הפשוט, דהנה קדושת וחסידות דוד היה נודע אז מאד מאד, והנה אף שבלב אדוני' היה שימלך, מכל מקום נתבייש מאד מאד לומר בפיו אני אמלך, כי איך ימלך תחת אותו צדיק קדוש ישראל וימלא מקומו. רק באותה מעשה דאבישג היה דמה לעיני הטפשים שאין תוכו כבד שלוקח נערה יפה לסוכנת, ולא היה מבינים קדושת דוד המלך ע"ה כי כבר הרגו ליצר הרע כאמרו ולבי חלל בקרבי (תהלים קט כב), על כן אדוני' לפי דעתו המשובשת התנשא עכשיו לאמר שכמוהו כמו אביו וראוי למלוכה, ואין המלכות תלוי בהתנהגות קדושה וחסידות, רק בהתנשאות ורוממות כדרך מלכי האומות. ועל פי זה יתבאר התכת הכתובים, כי אחר אותו מעשה ואדוני' בן חגית מתנשא בעצמו לאמר, שככה היה יכול לומר בפה אני אמלך ולא נתבייש, כי לפי דעתו כבר נגלה שאין שום קדושה גם באביו, וכמוהו כאביו ואין מלכות ישראל תולה בהתנהגות קדושה, לכך ויעש לו רכב וגו' כדרך אומות בהתנשאות ורוממות וגאה וגאון. וזה דברי נתן הנביא מלך אדוני' ואדוניו המלך דוד לא ידע, ר"ל לכך מלך, הואיל ולא ידע אדוניו המלך דוד גודל ערכו וקדושתו, והבן:

והנה תפלין הם כנגד כלי השכל, המוח והלב, שבהם השכל הנשמה מגלה שם את

13

ואדוניו בן חגית מתנשא לאמר אני אמלך (מ"א א) ד א"ר יהודה אמר רב מלמד שביקש להולמו ולא הולמתו (שם) ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו מאי רבותא א"ר יהודה אמר רב ה כולן נטולי טחול וחקוקי כפות רגלים היו :

סו"ט פ"ג

14

14
 וילחם ויאב ברבת בני עמון וילכד את עיר המלוכה: וישלח ויאב מלכים אל-דוד ויאמר נלחמתי ברבה גם-לכרתי את-עיר המים: ועתה אסף את-יחד העם וחנה על-העיר ולכדה פן-אלכד אני את-העיר ונקרא שמי עליה: ויאסף דוד את-כל-העם וילך רבתי וילחם בה וילכדה: ויחוק את-עטרת-מלכם מעל ראשו ומשקלה כפר וקב ואבן יקרח ותהי על-ראש דוד ושלל העיר הוציא הרבה מאד: ואת-העם אשר-בה הוציא וישם במגפה ובחרצי הפרזל ובמגורת הפרזל והעביר אותם במלכן וכן יעשה לכל ערי בני-עמון וישב דוד וכל-העם ירושלים: *סו"ט פ"ג י"ג*

ויחרדו ויקומו. הגיד הכתוב כי האהובים מצד משתה היין בהבטל הדבר בטלד אהבה, וז"ש ויחרדו ויקומו כל הקרואים שלא נשאר בהם גם אחד להתייעץ עם אדוניהו, וז"ש כל הקרואים, ר"ל אינם אהובים אלא מהמשתה שהיו קרואים לאדוניהו וכרגע הלכו איש לדרכו. ויוכיח כן יתור הודעה זו של הקרואים אשר לאדוניהו, כי היה דני שיאמר ויחרדו וילכו איש לדרכו. *סו"ט פ"ג י"ג*

15

15
 דכתיב (שם יב) ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו ומשקלה ככר וזיב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד ומי שרי איסורי הנאה נינהו אמר רב נחמן אתי הגהי בא וביטלה, ומשקלה ככר זהב (מ"י) [היכי] מצי מנח לה אמר רב יהודה אמר רב ראויה (היתה) לנוח בראש דוד רבי יוסי בר חנינא אמר אבן שואבת היתה לה דהות דארי לה רבי אלעזר אמר אבן יקרה היתה בה ששוה ככר זהב. (תהלים קט) זאת היתה לי כי פקודיך נצרתי מאי קאמר ה"ק בשכר שפקודיך נצרתי זאת היתה לי לעדות מאי עדותה אמר ריב"ל שהיה מניחה במקום תפלין והולמתו והא (קא) בעי אגודי תפלין א"ר שמואל בר רב יצחק מקום יש בראש שראוי להניח בו שתי תפלין. (מ"ב יא) (ויוציאו) [ויוציא] את בן יהמלך ויתן עליו את הנזר ואת העדות נזר זו כלילא (עדות א"ר יהודה אמר רב עדות היא לכית דוד שכל הראוי למלכות הולמתו (ושאין) [וכל שאינו] ראוי למלכות אין הולמתו. (מ"א א) ואדניה בן חגית מתנשא לאמר אני אמלך אמר רב יהודה אמר רב (שבקש) [שמתנשא] להולמו ולא הולמתו. (שם) ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו מאי רבותא תנאי כלם נטולי טחול וחקוקי כפות רגלים: *סו"ט פ"ג י"ד*

והנה תפלין הם כנגד כלי השכל, המוח והלב, שבהם השכל הנשמה מגלה שם את כחותיה. אך הלב הטבעי והמוח הטבעי אחוזים הם בחבלי הרצון, על כן יוכל ח"ו להיות מקבל פגע לפי שנוי הרצון. על כן צונו השי"ת שנשים עלינו פאר שהוא נבדל מהגוף, ואם כן לא יהיה משתנה משנוי מזג הגוף ורצונו, כי הוא עומד לעצמו ומצד כח השכל הקדוש שיש בתפלין, מאיר אל הגוף בשליחות קו"א אור שכל — אל הלב והמוח, ונמצא שפועל השכל על הרצון, ועל ידי הפסק המחיצה, האש מתגבר על המים ולפי זה כל מה שיהיה כח הגוף יותר חזק ואמין, עוד יגלה השכל ביתר שאת את אורותיו היקרות; על כן המניח תפלין מאריך ימים, (מנחות מד), כי אריכות הימים תלויה לפי חזוק המזג, ולפעמים יודמן שיהיה איש ראוי שיחזקו מזגו אלא שלא תהיה לו לטובה כי על ידי חזוק הגוף יגדל כח החמדה, הקנאה, הכעס, הגאווה וכל המדות הרעות ויצא השכר בהפסדו. מה שאין כן המניח תפלין, שופעת על שכלו קדושת שכלי נבדל, ומושל על חומרו עד שבכל חזקת מזגו יוסיף מעלות בקודש. לו ראויה ברכת מזג חזק שיאתה לאריכות ימים.

על כן אשוב. שמטעם זה מתאמצת היא הס"א בכל ערו שתהיה מצות תפלין מרופה בישראל ח"ו, כדברי רז"ל (שבת כח) "וכל מצוה שלא מסרו ישראל עצמן עלי למיתת בשעת גזרת המלכות כגון תפלין, עדיין היא מרופה בידם" כי אם היה לב עם ד' לעולם זבך במצות תפלין לא היו באים לכל רע, והיתה מתקיימת הבטחת (דברים כח) "וראו כל עמי הארץ. כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך", כי היה השכל פועל הטוב בכלי החומר והיתה הקדושה מתוספת כפי תוספת הכח החמרי, וע"כ עד הנה יתחזק השטן מאד. לבטל מצות תפלין מעם ד' בהנחתם שלא כתורה, על המצח. ועל ידי הסופרים שאינם יודעים את ההלכות המחויבות, וכדאי ה"א סבת עכוב הגאולה.

סו"ט פ"ג י"ד

שהיה מניחה במקום תפלין והולמתו. סי' זה נס גדול לשי שסס אין הראש נטול והוא היתה ענוה ממם והעפ"ה היתה יושבת שם למי שהיתה כולעתו זו היא עזותה

17
 ערות היא לניח דוד. וכינוי תפלין שמקראים אלו ועדות זו עדות לניח דוד שהולמתו ככר אף שהיה לו תפלין כדאמר תפלין עיון סוכ"י כלא ועיון כספק כסן גדול ועיון נכבש"א: *סו"ט פ"ג י"ד*